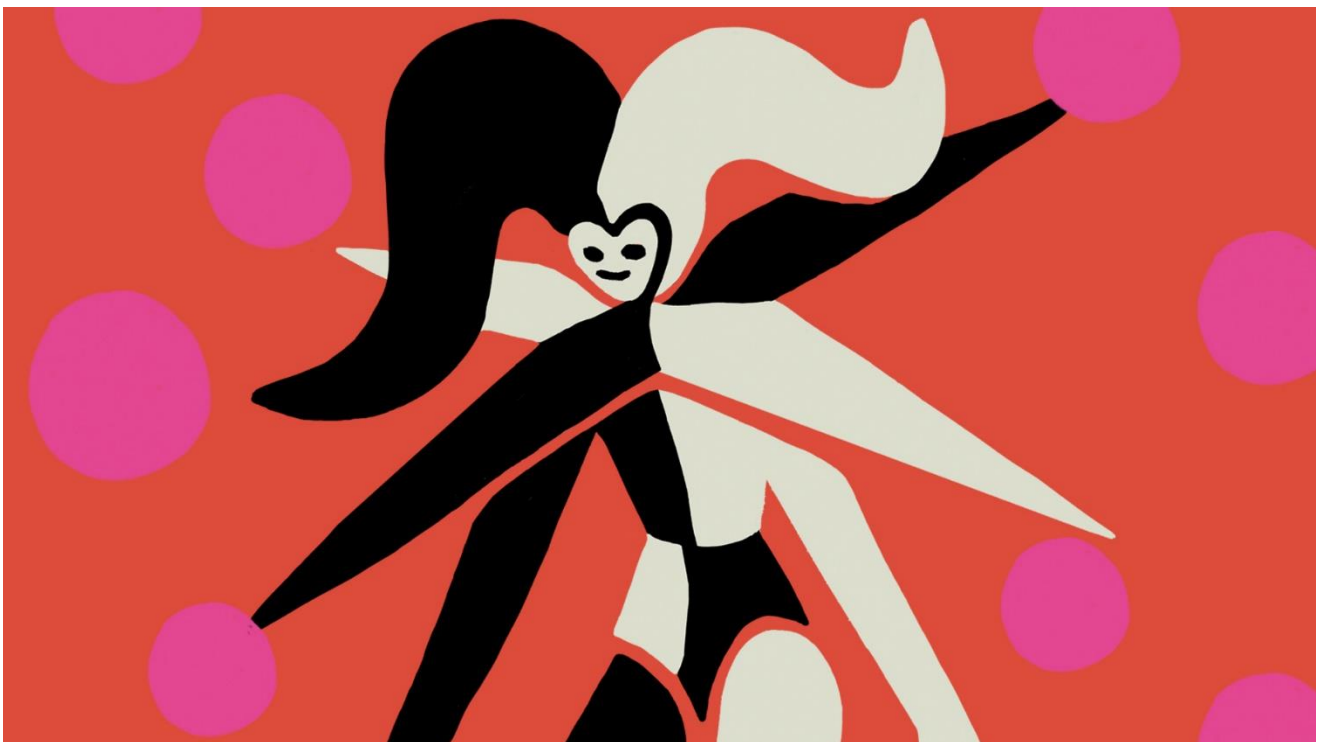

Archetypy kina | trickster, błazen, klaun

Zapraszamy na drugą odsłonę cyklu *Archetypy kina*, w którym przyglądamy się funkcjonowaniu powtarzających się motywów, figur i postaci od zarania kina aż po współczesność. Tym razem bohaterem przeglądu będzie trickster oraz pokrewne mu figury błazna i klauna. Jako jeden z najbardziej enigmatycznych – zabawnych, ale niekiedy też budzących grozę – archetypów, trickster na stałe zapisał się w historii kina. Mamy nadzieję, że kolejna odsłona cyklu będzie dowodem na to, że figura trickstera nadal bawi, powoduje ferment myślowy i jest w dalszym ciągu niezwykle potrzebna w kulturze.

Postać trickstera – żartownisia wywracającego porządek do góry nogami – pojawiała się w rozmaitych mitologiach świata, a jej najbardziej wyrazistym wcieleniem był nordycki bóg Loki. Lawirujący między dobrem a złem, związany z pierwotnymi siłami chaosu, trickster, podobnie jak i błazen, jest istotą pełną ambiwalencji i sprzeczności. Bywa destrukcyjny i złośliwy, ale jego anarchiczne gesty mają niekiedy moc odświeżania kultury – naruszając wszelkie świętości szydzi on z przyjętych prawd i pozwala przewartościować fundamenty społeczeństwa. Z tricksterem i błaznem powiązana jest również tragikomiczna figura klauna, pełniącego funkcję krzywego zwierciadła, w którym może przejrzeć się społeczeństwo.

Gatunkiem dającym szczególnie duże pole do popisu jest pod tym względem oczywiście burleska filmowa. Na naszym przeglądzie nie mogło zabraknąć filmów z jednym z najstynniejszych tricksterów w historii – Charliem Chaplinem, którego anarchiczność fascynowała zarówno awangardowych poetów, jak i filozofów. W Iluzjonie pokazemy *Festiwal Chaplinowski* (1938) – zbiór krótkich, niemych burlesek artysty, a także słynnego *Dyktatora* (1940), w którym Chaplin walczy śmiechem z władzą absolutną. Z klasyki amerykańskiej komedii zaprezentujemy również komedię absurdu *Kacza zupa* z braćmi Marx – w tym z Harpo Marxem, wcielonym tricksterem i uosobieniem Freudowskiego *id*. Legendarnemu komikowi Andy’emu Kaufmanowi poświęcony jest z kolei *Człowiek z księżycą* (1999) Milosa Formana, reżysera, który szczególnie silnie upodobał sobie postaci twórczych anarchistów.

Osobną grupę stanowią filmy przedstawiające cyrkowców i kuglarzy, nomadów żyjących na peryferiach społeczeństwa. Linoskoczek Szalony (Richard Basehart) z *La Strady* (1954) Federico Felliniego jest nie tylko archetypem Artysty (jak chciała krytyka), ale również tricksterem, szydzącym z głupoty i braku wrażliwości osiłka Zampano. Podobny temat porusza w *Wieczorze kuglarzy* (1953) Ingmar Bergman, który z kolei opowiada o rozczarowaniach i upokorzeniu członków wędrownej trupy. W ramach przeglądu pokazemy także unikatowy film telewizyjny *Klauni* (1970), mockument Federico Felliniego będący hołdem dla sztuki cyrkowej. Przedstawiając barwną galerię klaunów i błaznów nie mogliśmy zapomnieć o Szekspirowskim opoju i żarłoku Falstaffie, bohaterze znakomitego filmu Orsona Wellesa (1966).

W programie pokazemy także *Zazie w metrze* (1960) Louisa Malle’a, adaptację powieści absurdu Raymonda Queneau, w której rolę wesołej anarchistki spełnia mała dziewczynka (Catherine Demongeot). Dopełnieniem przeglądu będzie *Salto* (1965) Tadeusza Konwickiego, gdzie tricksterem – wywracającym do góry nogami życie małego polskiego miasteczka – jest Kowalski-Malinowski w niezapomnianej kreacji Zbigniewa Cybulskiego.

Szczegółowe informacje: www.iluzjon.fn.org.pl

Zakup biletów: <http://bityl.pl/QdHbs>

Filmoteka Narodowa – Instytut Audiowizualny

ul. Wałbrzyska 3/5, 02-739 Warszawa | t: +48 22 380 49 75 | t: +48 22 380 49 76 | promocja@fina.gov.pl

Kontakt dla mediów: Aleksandra Sadulska | t: + 48 882 182 222 | aleksandra.pyziak-sadulska@fina.gov.pl